2.4 Zivsaimnieciskās ekspertīzes atzinums

BIOR
PĀRTIKAS DROŠĪBAS, DZĪVNIEKU VESELĪBAS UN VIDES ZINĀTNISKAIS INSTITŪTS
Lejupes iela 3, Rīga, Latvija, LV-1076, tālr.: +371 67620526, fakss: +371 67620434, e-pasts: bior@bior.lv, www.bior.lv, reģ. Nr. 90009235333

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā Nr.30-3/814-e
Uz 14.05.2020. Nr. 56/T-20

SIA Inženieru birojs „Kurbada tilti"
Kopija: Valsts vides dienestam

Zivsaimnieciskās ekspertīzes atzinums par piestātnes KS-34 pārbūvi Rīgas brīvostā, Kundziņsalā

1. Ekspertīzes pasūtītājs
SIA Inženieru birojs „Kurbada tilti".

2. Saņemtā informācija
SIA Inženieru birojs „Kurbada tilti" 14.05.2020. vēstule Nr. 56/T-20 „Par zivsaimnieciskās ekspertīzes atzinuma sniegšanu" ar pievienotu piestātnes pārbūves un padziļināšanas plānu.

3. Ekspertīzes objekts
Piestātnes KS-34 pārbūves darbi Rīgas brīvostā, Kundziņsalā.
Saskaņā ar pasūtītāja sniegto informāciju zivsaimnieciskā ekspertīze nepieciešama, lai saņemtu tehniskos noteikumus no Valsts vides dienesta būvprojekta izstrādei un būvdarbu veikšanai.
Projekta ietvaros ir paredzēts pagarināt esošu piestātni KS-34 par 57,3 m un padziļināt akvatoriju pie izbūvētās piestātnes daļas līdz atzīmei – 13,5 m. Piestātnes pagarināšanas darbos ietilpst – fasādes rievsienas iedzīšana; enkursienas iedzīšana; fasādes sienas savienošana izmantojot tērauda enkurstieņus ar enkursienu; piestātnes aizbēršana ar smilti; dzelzsbetona virsbūves izbūve; seguma izbūve; aprīkojuma uzstādīšana un padziļināšanas darbi.
Būvdarbus paredzēts organizēt diennakts gaišajā laikā. Būvdarbu plānotais ilgums – 1 gads.

4. Ekspertīze
Ekspertīzes veikšanai izmantoti saņemtajos dokumentos norādītā informācija un Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta „BIOR" (turpmāk – Institūts) dati. Ekspertīze sagatavota atbilstoši MK 08.05.2001. noteikumu Nr. 188 „Saimnieciskās darbības rezultātā zivju resursiem nodarītā zaudējuma noteikšanas un kompensācijas kārtība" prasībām. Ekspertīzē nav ņemti vērā 30.09.2010. MK noteikumu Nr. 925 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības" nosacījumi.

4.1. Ūdenstilpes vai tās daļas un ihtiofaunas raksturojums
Piestātnes KS-34 pārbūve paredzēta Kundziņsalas vidusdaļā, salas Daugavas pusē. Piestātnei piegulošā Daugavas daļa nav nodalīta no pārējās Daugavas lejteces un tās zivju fauna kopumā līdzinās Daugavas lejteces ihtiofaunai.
Daugava sākas Krievijas teritorijā, tek cauri Baltkrievijai un Rīgas pilsētas teritorijā ietek Rīgas jūras līcī. Ar 12.03.2002. MK noteikumiem Nr. 118 „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti" Daugava no valsts robežas līdz grīvai ir noteikta par prioritārajiem karpveidīgo zivju ūdeņiem. Tomēr tās lejtecē Rīgas pilsētas teritorijā, gan Daugavas lejteces centrālā straume, gan tās attekas, ir stipri pārveidotas. Būtisko pārveidojumu dēļ Daugavas lejtece ir iekļauta stipri pārveidotā ūdensobjektā D413SP.

Daugavas lejteces un to atteku zivju fauna ir ļoti daudzveidīga, tajā sastopamo zivju sugu skaits sasniedz vairākus desmitus. Tomēr saimnieciski nozīmīgāko sugu skaits ir mazāks. Atbilstoši nozvejas statistikas datiem saimnieciski nozīmīgākā suga Daugavas lejtecē ir upes nēģis, taču salīdzinoši lielā daudzumā šeit tiek iegūti arī plauži, laši, zandarti, asari, raudas, vimbas, sami un līdakas. Minētās sugas (izņemot upes nēģi) tiek iegūtas arī makšķerēšanā.

Daugavas lejtece ir nozīmīga kā zivju migrācijas ceļš. Zivju migrācija ar mainīgu intensitāti šeit norisinās faktiski visu gadu. Nozīmīgākie migrācijas periodi ir rudenī (oktobrī – novembrī), kad maksimumu sasniedz anadromo ceļotājzivju nārsta migrācijas intensitāte un pavasarī (aprīlī – maijā), kad norisinās saldūdens zivju migrācija, lašveidīgo zivju smoltu migrācija uz jūru un ir atkārtots vimbu un upes nēģu nārsta migrācijas maksimums.

Neskatoties uz salīdzinoši lielo ihtiofaunas daudzveidību un augsto nozveju, Daugavas lejtecei nav vērā ņemamas lomas zivju dabiskās atražošanās nodrošināšanā. Kopš Rīgas HES izbūves ceļotājzivju dabiskā atražošanās ir iespējama tikai atsevišķās ūdenstecēs, kas savienotas ar lejpus šīs HES aizsprosta esošo Daugavas daļu (galvenokārt Lielajā Juglā un Mazajā Juglā). Pārveidotās krasta līnijas un litorāla dēļ lielākā daļa Daugavas lejteces ir maz piemērota arī saldūdens zivju nārstam un mazuļu attīstībai, šo zivju dabiskās atražošanās norisinās galvenokārt ar Daugavas lejteci savienotajās attekās, kur litorāla un krasta līnijas pārveidojumi ir mazāk būtiski, vecupēs un ezeros.

4.2. Ekspertīzes objekta paredzamā ietekme uz zivju resursiem un ieteikumi tās samazināšanai

Plānoto piestātnes pagarināšanas darbu tieši ietekmēto dzīvotņu platība būs salīdzinoši neliela. Zivju ikru, kāpuru un mazuļu bojāejas risku samazina tas, ka potenciāli ietekmētajiem ūdeņiem nav vērā ņemamas nozīmes zivju dzīvotņu un dabiskās atražošanās nodrošināšanā, savukārt pieaugušu zivju bojāeja līdzīgu darbu veikšanas vietu tuvumā parasti netiek novērota. Dabiskai pielīdzināma krasta līnija un litorāls piestātnes tuvumā esošajos ūdeņos faktiski nav saglabājies. Minētā iemesla dēļ zivsaimniecisko zaudējumu risks konkrētajā gadījumā ir saistīts galvenokārt ar ūdens piesārņošanu.

Ūdens piesārņošana var izraisīt gan zivju, gan to barības organismu bojāeju, būtisks piesārņojums ar suspendētajām vielām un to sedimentācija var izraisīt arī zivju dzīvotņu kvalitātes pazemināšanos. Zivju bojāeja zivju resursiem nodara tiešus zaudējumus, savukārt zivju barības organismu bojāeja un zivju dzīvotņu kvalitātes pazemināšanās nodara zaudējumus potenciālās zivsaimnieciskās produktivitātes samazināšanās rezultātā.

Tomēr, ņemot vērā Daugavas lielo izmēru un caurplūdumu, ir maz ticams, ka minēto vielu koncentrācija sasniegs tik lielu apjomu, lai varētu atstāt vērā ņemamu ietekmi uz zivju faunu, zivju barības organismiem vai dzīvotnēm. Otrkārt, ūdenī var nonākt naftas produkti vai cita veida ķīmisks piesārņojums. Nelabvēlīgu ietekmi uz zivīm un to barības organismiem var atstāt arī salīdzinoši neliels ķīmiska piesārņojuma daudzums. Abu veidu piesārņojuma nelabvēlīgā ietekme palielinās zivju nārsta laikā un zivju nārsta vietu tuvumā.

Attiecīgi var secināt, ka zivju resursiem nodarītie zaudējumi var sasniegt naudas izteiksmē aprēķināmu apjomu, taču kopējā darbu nelabvēlīgā ietekme ir vērtējama kā lokāla un īslaicīga.

Plānotajiem padziļināšanas darbiem ir vairāki vērā ņemami zivsaimniecisko zaudējumu riska faktori. Potenciāli nozīmīgākie no tiem ir šādi:

1. zivju bojāeja, kas zivju resursiem nodara tiešus zaudējumus. Zivju bojāeju var izraisīt gan to izņemšana no vides kopā ar grunti un ūdeni, gan arī būtiska piesārņojuma iedarbība;
2. zivju barības (zooplanktona un zoobentosa) organismu bojāeja, kas zivju resursiem nodara zaudējumus zivīm pieejamās barības daudzuma un, līdz ar to, arī zivju biomasas pieauguma samazināšanās rezultātā. Arī zivju barības organismu bojāeju var izraisīt gan to izņemšana no vides kopā ar grunti, gan arī būtiska piesārņojuma iedarbība;

3. zivju un citu ūdens organismu dzīvotņu pārveidošana tieši ietekmētajos ūdeņos, kas uz laiku (parasti aptuveni trīs gadi) samazina šo ūdeņu potenciālo zivsaimniecisko produktivitāti;
4. zivju dabiskās atražošanās sekmju samazināšanās ceļotājzivju migrācijas traucēšanas dēļ. Nelabvēlīgu ietekmi uz ceļotājzivju migrāciju var atstāt gan darbu radītais troksnis, gan arī uzduļķojums un cita veida ūdens piesārņojums.

Zivju bojāejas risku samazina fakts, ka darbu potenciāli ietekmētie ūdeņi ir maz piemēroti zivju nārstam un mazuļu attīstībai. Domājams, ka padziļināmajā akvatorijā uzturas galvenokārt lielāka izmēra zivis, kuru bojāejas risks ir mazāks, nekā zivju ikriem, kāpuriem un mazuļiem to pirmajos attīstības mēnešos.

Veicot padziļināšanas darbus, faktiski nav iespējams izvairīties no zivju dzīvotņu pārveidošanas, kā arī zivju barības organismu bojāejas. Tomēr ir jāņem vērā, ka padziļināšanas darbus ir plānots veikt salīdzinoši nelielā platībā, turklāt ietekmētie ūdeņi jau iepriekš ir stipri pārveidoti. Attiecīgi var prognozēt, zaudējumi potenciālās zivsaimnieciskās produktivitātes samazināšanās dēļ sasniegs naudas izteiksmē aprēķināmu apjomu, taču darbu ietekme būs lokāla un plašākā mērogā neizpaudīsies.

Darbu ietekme uz ceļotājzivju migrāciju ir atkarīga galvenokārt no darbu veikšanas laika. Zināmā mērā darbu iespējamo negatīvo ietekmi uz zivju migrāciju samazina arī salīdzinoši nelielais darbu apjoms, kas saīsina darbu veikšanas laiku.

Ja izņemto grunti plānots novietot grunts novietnē jūrā, sagaidāma arī zivju bojāeja, zivju barības organismu bojāeja un zivju dzīvotņu pārveidošana. Lai arī šo ietekmi samazina salīdzinoši nelielais darbu apjoms un fakts, ka jūras novietnes vide jau ir degradēta, grunts deponēšanas nodarītie zaudējumi var sasniegt naudas izteiksmē aprēķināmu apjomu.

Balstoties uz darbu nelabvēlīgās ietekmes riska faktoriem, kā arī ostas ūdeņu un tās zivju faunas īpatnībām, darbu potenciālās nelabvēlīgās ietekmes uz zivju resursiem samazināšanai, Institūts rekomendē šādus ierobežojumus:

1. Samazināt ietekmi uz zivju dzīvotnēm:
   - darbus veikt tikai plānotajās vietās;
   - ja tas ir iespējams, darbu ietvaros izņemto grunti izvietot pagaidu krautnē krastā, nevis novietnē jūrā;
2. Samazināt piestātnes pagarināšanas un akvatorijas padziļināšanas pasākumu ietekmi uz ūdens kvalitāti:
   - darbu veikšanā izmantot tehniku, kuras ekspluatācijas ir saistīta ar iespējami mazu ūdens uzduļķošanu;
   - veikt pasākumus cita veida ūdens piesārņošanas (naftas produkti no tehnikas u.c.) riska samazināšanai, kā arī sagatavoties iespējami ātrai negadījuma izraisīta piesārņojuma izplatīšanās ierobežošanai;
   - grunts deponēšana novietnē jūrā ir pieļaujama tikai tad, ja tā atbilst attiecīgo normatīvo aktu prasībām;
   - ja grunts tiks deponēta novietnē krastā, ir jāveic pasākumi, lai novērstu grunts un uzduļķojuma nonākšanu Daugavā vai citos ūdeņos.
3. Samazināt akvatorijas padziļināšanas pasākumu ietekmi uz zivju dabisko atražošanos:
   - iespēju robežās izvairīties no darbu veikšanas nozīmīgākajos ceļotājzivju migrācijas periodos no 1. oktobra līdz 15. novembrim, kā arī no 1. aprīļa līdz 15. maijam;
   - iepriekš norādītajos laika periodos darbu veikšana ir pieļaujama tikai tādā gadījumā, ja tie tiek veikti tikai diennakts gaišajā laikā un tiek īstenoti pietiekami efektīvi pasākumi darbu ietekmes uz ūdens kvalitāti samazināšanai.

5. Norādījumi par zivju resursiem nodarīto zaudējumu aprēķinu un kompensāciju

Zivju resursiem nodarīto zaudējumu aprēķins jāveic pēc piestātnes pārbūves un padziļināšanas darbu beigām, balsoties uz faktisko darbu veikšanas laiku un darbos izmantojamo tehniku, faktisko padziļināšanas un grunts izbēršanas ietekmēto akvatoriju platību, kā arī rekomendāciju zivju resursiem nodarīto zaudējumu samazināšanai izpildi.

Zaudējumu aprēķinā jāņem vērā zaudējumi, kas radušies iespējamās zivju (arī zivju ikru, kāpuru un mazuļu) un zivju barības organismu bojāejas dēļ, kā arī darbu ietekmēto akvatoriju potenciālās zivsaimnieciskās produktivitātes samazināšanās un iespējamā zivju dzīvotņu zuduma rezultātā.

Zivju resursiem nodarīto zaudējumu kompensācija jāveic, pārskaitot attiecīgo naudas summu valsts budžetā, Zivju fonda kontā.

Zivju resursu pētniecības
departamenta vadītājs Didzis Ustups

ŠIS DOKUMENTS IR PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Bērziņš 22486327; 67612536